

BIULETYN

HISTORYCZNY

SZKOŁA PODSTAWOWA NR 34 IM. WOJSKA POLSKIEGO

PRZYPOMINAMY TRAGEDIĘ RODZINY ULMÓW

*Przed nami kolejna już
84 rocznica wybuchu II wojny
światowej, to dobry moment żeby
przypomnieć piekło okupacji na
ziemiach polskich i na tym tle
tragiczny los jednej rodziny
polskiej.*

SEJM RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ USTANOWIŁ NADCHODZĄCY ROK 2024 ROKIEM RODZINY ULMÓW - PRZYPOMNIJMY WIĘC, CZYM BYŁ HOLOKAUST I KIM BYLI ULMOWIE.

HOLOKAUST

Holokaust - to nazwa ludobójstwa około 6 milionów europejskich Żydów dokonanego w czasie II wojny światowej przez III Rzeszę Niemiecką.

Zagłada Żydów w większości przeprowadzona została na okupowanych przez III Rzeszę ziemiach polskich. Stanowiła, łącznie z zagładą Romów, bezprecedensową próbę wymordowania całych narodów przy użyciu metod przemysłowych, która nigdy wcześniej i później nie była przeprowadzona w takiej skali.

Liczba żydowskich ofiar Holocaustu jest szacowana na prawie 6 milionów. Jedną trzecią tej liczby, czyli ok. 2 miliony, stanowiły dzieci. Liczba polskich Żydów wśród ofiar zagłady szacowana jest według różnych źródeł od 2,6 mln do 3,3 mln osób. W 1942 roku rozpoczęła się ich masowa eksterminacja w zorganizowanych przez Niemców ośrodkach zagłady. Jedynym sposobem na uniknięcie śmierci dla Żyda lub Żydówki, było ukrycie się. Nieliczni funkcjonowali pod przybranymi nazwiskami, większość musiała schować się fizycznie – w kryjówce. Jednak już od 1941 roku na okupowanych przez Niemców polskich terytoriach weszło w życie prawo karzące śmiercią Żydów opuszczających teren getta oraz ukrywających ich Polaków. Mimo to liczni nasi rodacy podjęli to ryzyko.

KIM BYLI ULMOWIE I CZYM ZASŁUŻYLI NA NASZĄ PAMIĘĆ ?

Podczas II wojny światowej Józef i Wiktoria Ulmowie wraz z sześciorgiem dzieci mieszkali w podkarpackiej wsi Markowa koło Łańcuta (woj. podkarpackie). Prowadzili gospodarstwo – Józef specjalizował się w uprawie warzyw i owoców, pszczelarstwie i hodowli jedwabników, jego pasją była fotografia, był też zaangażowany społecznie. Wiktoria prowadziła dom i zajmowała się dziećmi. Mieszkali z dala od gospodarstw innych mieszkańców wsi. Podczas okupacji niemieckiej, zapewne pod koniec 1942 roku, mimo biedy i zagrożenia życia Ulmowie dali schronienie ośmiorgu Żydom: Saulowi Goldmanowi i jego czterem synom (w Łańcutie nazywano ich Szallami), a ponadto dwóm córkom oraz wnuczce Chaima Goldmana z Markowej – Lei (Layce) Didner z córką o nieznanym imieniu i Geni (Gołdzie) Grünfeld. O fakcie ukrywania Żydów przez rodzinę Ulmów doniósł Niemcom prawdopodobnie Włodzimierz Leś – granatowy policjant z Łańcuta. Rankiem 24 marca 1944 roku przed ich dom przybyło pięciu niemieckich żandarmów oraz kilku granatowych policjantów. Dowodził nimi porucznik Eilert Dieken. Najpierw zamordowano Żydom, potem Józefa i Wiktorię (będącą w siódmym miesiącu ciąży). Następnie Dieken podjął decyzję o zabiciu dzieci.

Dzieci Ulmów w kolejności od najstarszego:

Stanisława - 8 lat

Barbara - 7 lat

Władysław - 6 lat

Franciszek - 4 lata

Antoni - 3 lata

Maria - 2 lata

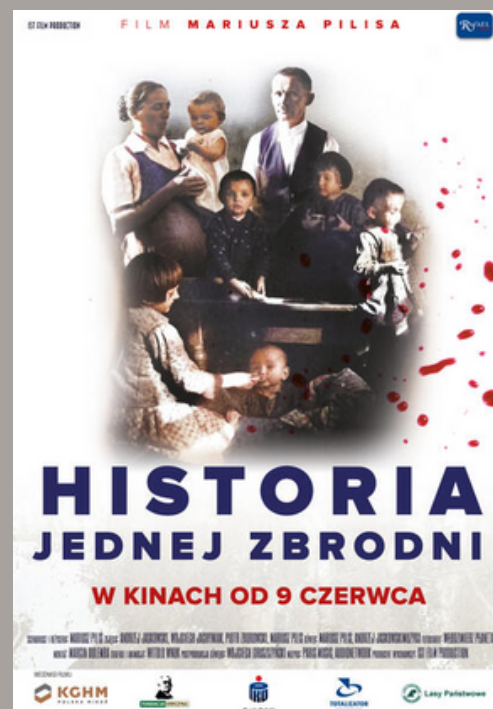
i siódme - nienarodzone.

JAK PAMIĘTAMY O NICH ?

Do końca XX w. historia rodziny Ulmów znana była jedynie w okolicach Markowej i nielicznym osobom. Wtedy zaczęły się pojawiać pierwsze artykuły i książki o Ulmach, a dotyczyły one historii ich życia. Jednym z autorów jest właśnie Mateusz Szpytma. Wraz z Jarosławem Szarkiem w książce pod tytułem „Rodzina Ulmów” ukazali historię tych ludzi. Następnie powstała książka Mateusza Szpytmy „Sprawiedliwi i ich świat” poruszająca sprawę pomocy prześladowanym Żydom, zawierająca liczne fotografie wykonane przez Józefa Ulmę. W 1995 roku Wiktor i Józef Ulmowie zostali uhonorowani pośmiertnie tytułem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata. W 2004 roku w Markowej odsłonięto ich pomnik. W 2010 roku prezydent RP Lech Kaczyński odznaczył ich Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. W 2003 roku w diecezji przemyskiej rozpoczął się proces beatyfikacyjny rodziny Ulmów, który obecnie toczy się w Watykanie-zakończy się 10 września 2023 roku ich beatyfikacją.

W 2016 roku w Markowej otwarto Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej imienia Rodziny Ulmów. W 2017 roku wydano książkę zatytułowaną „Markowskie bociany”. Napisana właśnie przez Marię Szulikowską historia opowiada dzieje rodziny Ulmów na podstawie dokumentów i dostępnych źródeł, ale autorka połączyła dokument z fabułą i wprowadziła elementy opowiadania, dzięki czemu uzyskała szczególny efekt. Wiersz Marii Szulikowskiej „Egzekucja w Markowej” został zaśpiewany przez grupę Soul Sanok. Teledysk cieszy się dużym zainteresowaniem społeczności internetowej. Od 2018 roku dzień 24 marca został ustanowiony przez Prezydenta RP Narodowym Dniem Pamięci Polaków Ratujących Żydów pod okupacją niemiecką. 9 czerwca 2023 roku miała miejsce kinowa premiera dokumentu o zbrodni na ukrywającej Żydów polskiej rodzinie Ulmów - „Historia jednej zbrodni”. Dzięki filmowi Mariusza Pilisa wielu Polaków po raz pierwszy dowiedziało się o mordzie, którego dopuścili się Niemcy na okupowanym Podkarpaciu.

Sprawiedliwy wśród Narodów Świata to najwyższe izraelskie odznaczenie cywilne nadawane nie-Żydom, przyznawane przez Instytut Pamięci Męczenników i Bohaterów Holokaustu Jad Waszem w Jerozolimie. Kapituła instytutu pamięci Jad Waszem przyznaje wyróżnienie osobom i rodzinom, które z narażeniem własnego życia ratowały Żydów z Holokaustu podczas II wojny światowej. Polakom przyznano 7232 takie odznaczenia.